

H. L. Møller: Der er under de foregaaende Dages Forhandlinger fremsat nogle Betragtninger af historiske Forhold, der have skullet belyse de paagældende Taleres og Partiærs Stilling til de Forslag, vi her behandle. Jeg skal tillade mig at begynde med et Par Bemærkninger i Anledning af de saaledes fremsatte historiske Betragtninger. Først vil jeg have Lov til at komme min Meningsfælle, det ærede Medlem for Odense Amts 2den Valgkreds (Halsted), til Hjælp i det lille Replikskifte, han i Gaar havde med det ærede Medlem fra Kalundborg (Krabbe). Det ærede Medlem fra Odense havde paastaaet, at den danske Adel og det danske Rigsraad havde en væsentlig Skyld i den ulykkelige Udenrigspolitik og Krigspolitik i det 17de Aarhundrede. Det ærede Medlem fra Kalundborg følte sig forpligtet til at tage den gamle danske Adel i Forsvar, og uden at han egentlig bestred den Paastand, at Adelen havde forsømt Rigets Forsvar, vilde han meget bestemt gøre gældende, at Adelen og Rigsraadet ikke havde noget Ansvar for de ulykkelige Krige, der da var begyndte. Det ærede Medlem for Odense Amts 2den Valgkreds svarede: Jo, det danske Rigsraad havde Ansvaret for det ulykkeligste af alle Fredsbrud, nemlig det, der fandt Sted i 1657 og førte til Krigen med Karl Gustav. Det ærede Medlem fra Kalundborg bemærkede saa i en lidt overlegen Tone, at det ærede Medlem for Odense Amts 2den Valgkreds øjensynlig ikke kendte den nyeste historiske Forsknings Resultater.

Nu kunde det ærede Medlem for Odense Amts 2den Valgkreds ikke have disse Resultater ved Haanden. Jeg har set dem efter. Den nyeste historiske Forsknings Resultater er „Danmarks Riges Historie“, og det paagældende Afsnit er udarbejdet af Professor J. A. Fridericia, der netop er Repræsentant for den moderne Historiekrivning. Han siger om Fredsbrudet i 1657 følgende: „En nøgtern Opfattelse af den hele Stilling maatte saaledes i høj Grad anbefale Forsigtighed, men desuagtet hævdede der sig kun ganske undtagelsesvis Røster i denne Retning, saaledes fra den stærkt aristokratisk sindede Rigsraad Jørgen Brahe, da Stændermødet under stærk Spænding aabnedes i Odense.“ Kun ganske undtagelsesvis hævdede der sig Røster i den Retning! „Den krigerske Stemning var den langt overvejende, og meget betydelige, om end noget knappere end foreslaaet af Rigsraadet, blev de

Bevillinger, som vedtoges baade af Adel, Gejstlighed og Borgerstand.“ Her er det sagt saa tydeligt som muligt, at selv om Kongen har sin Part af Ansvaret for Fredsbrudet i 1657, falder det nogenlunde lige- ligt ogsaa paa Rigsraadet og Adelen. Senere, hvor Professor Fridericia vender tilbage til Undersøgelsen af Ansvaret for dette Fredsbrud, siger han saaledes: „Tidligere eller senere havde maaske Slægters Fejlgreb, Forfatningens Mangler“ — den Forfatning, det ærede Medlem fra Kalundborg priste —, „Adelens Demoralisation og Uduelighed ført til Danmarks Læmlæstelse“ „Stemningen var for Krig, Rigsraadet modsatte sig den ikke.“ Dette er den nyeste historiske Forsknings Resultater angaaende Ansvaret for Fredsbrudet i 1657, og det bekræfter fuldt ud min ærede Kollegas korte Paastand om, at det danske Rigsraad havde sin store Part af Ansvaret.

Det ærede Medlem for Københavns 5te Valgkreds (Borgbjerg) kom i sin lange Tale forleden ind paa en Betragtning af de historiske Forhold i den sidste Menneskealder. Han gjorde Rede for, at siden den fransktyske Krigs Slutning i 1871 havde der ikke været nogen Stormagtskrig i Europa, der havde ikke engang været nogen større Krig, bortset fra Krigen i det urolige Hjørne, den russisk-tyrskiske Krig i 1877—78. Der var paa denne Maade gaaet 38 Aar, og der havde mange Gange været spaaet Krig, og der havde mange Gange været gjort Forberedelser til Krig, men hver Gang var Krigen dreven over, og hver Gang var Spørgsmaalet ordnet ved diplomatisk Forhandling, ved Forlig og Overenskomst. Af denne 38aarige Fredsperiode sluttede det ærede Medlem for Københavns 5te Valgkreds, at saaledes vilde det blive ved at gaa, for vi havde aldrig set Mage til en saadan Udvikling. Maa jeg i den Anledning gøre opmærksom paa, at i Tiden fra Wienerkongressen 1815 til Krimkrigens Udbrud 1853 — altsaa i en nøjagtig ligesaa lang Periode af 38 Aar — førtes der ikke en eneste Krig mellem Europas Stormagter. Da trak det mange Gange op til Krig, men hver Gang blev den afværget ved diplomatisk Forhandling, hver Gang gik man Overenskomstens og Forligets Vej, hver Gang undgik man Krigen. Saa, efter disse 38 Aars Forløb, da man var allerbedst belavet paa at blive ved paa samme Maade, kom Krimkrigen i 1853. Og saa fulgte der i en Tid af 17 Aar 4 Stormagtskrige, Krimkrigen, den italienske Krig i 1859, den preussisk-østerrigske Krig i 1866 og den